

Ympäristöministeriö

Kuulemispyyntöne YM020:00/2015

Merialueen ympäristöonnettomuuksien torjunnan operatiivisen johtovastuun siirtoa selvittäneen työryhmän loppuraportti

Ympäristöministeriö on lähettänyt kuulemispyynnön Valtiontalouden tarkastusvirastolle merialueen ympäristöonnettomuuksien torjunnan operatiivisen johtovastuun siirtoa selvittäneen työryhmän loppuraportista. Tarkastusvirasto esittää palautteenaan seuraavaa.

Ympäristöministeriö ja sisäministeriö olivat asettaneet työryhmän selvittämään hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti merialueilla tapahtuvien ympäristöonnettomuuksien torjunnan *operatiivisen johtovastuun* siirtämistä sisäministeriölle. Työryhmä esittää tavoitteenaan olleen esittää merellisten ympäristövahinkojen torjuntaan kustannustehokas ja selkeä *operatiivisen johtamisen* kokonaisuus. Tätä varten työryhmä on tarkastellut kahta vaihtoehtoa, suppeaa ja laajaa tehtävien siirtoa ottamatta kantaa siihen, kumpi vaihtoehto olisi syytä toteuttaa.

Tarkastusvirasto näkee tehtävien järjestelyjen perusvaihtoehdot samoin kuin työryhmä, joko suppeana tai varsin laajana. Vaihtoehtojen välimuodot olisivat hankalia, koska kyse on toiminnallisesti hyvin voimakkaasti toisiinsa kytkeytyvien osa-alueiden yhteistoimivuudesta. Työryhmän esittämässä tehtävien siirron laajassa vaihtoehdossa tätä kokonaisuutta on tosin pilkottu osin tavalla, josta voisi seurata toiminnallisia ongelmia. Tämä koskee lähinnä tutkimuksen ja operatiivisen toiminnan erottamista toisistaan. Lisäksi vastuun pilkkoutumista tapahtuisi torjuntaprosessin loppupäässä ennallistamista, kunnostamista ja jätehuollon ohjaamista koskeissa asioissa, jotka jäisivät ympäristöministeriön vastuulle.

Loppuraportin sivulla 18 on lueteltu tavoitteen toteutumisen kannalta merkittäviä osatekijöitä. Kaikkia voi pitää hyvinä päämäärinä. Niistä on kuitenkin vaikea johtaa perusteita jommankumman vaihtoehdon tueksi, koska osatekijät ovat niin yleisesti kannatettavia ja kummassakin vaihtoehdossa niitä olisi syytä pitää tavoiteltavina päämäärinä.

Työryhmän tarkoituksena on sanottu olleen tarkastella *operatiivisen johtovastuun* siirtämistä. Tarkastusvirasto näkee, että vaihtoehtoista lähinnä vain suppea vaihtoehto koskee toimeksiannon mukaista operatiivista johtamista. Laajan siirron vaihtoehdossa on kyse paljon mittavammasta tehtävien uudelleenjärjestelystä ja jopa viranomaisroolien perusluonteen muuttamisesta. Laajassa vaihtoehdossa sisäministeriöön tulisi ympäristöllisiä tehtäviä, jotka aiemmin ovat kuuluneet ympäristöministeriön toimialaan. Tässä mielessä muutos voisi hämärtää toimialavastuita.

Merialueen ympäristöonnettomuuksien torjunnassa on kyse nimenomaisesti ympäristön suojelusta. Loppuraportin sivulla 24 on käsitelty laajaa siirtoa. Siinä yhteydessä on todettu, että ”Ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen turvaamiseksi johtoryhmään kutsutaan ympäristönsuojelusta vastaava asianomainen viranomainen”. Ottaen huomioon toiminnan ympäristöllinen perusluonne loppuraportin toteamusta voi pitää huolta herättävänä: ympäristönäkökohta pitäisi olla toiminnan nimenomainen lähtökohta eikä asia, joka joudutaan turvaamaan jollakin lisätoimella.

Jos yleisjohto siirretään sisäasiainministeriölle ja Rajavartiolaitokselle, on torjunnassa kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kaikki meriympäristön biologiset näkökohdat saavat asiaan kuuluvan painon rantojen ja vesialueiden virkistyskäytön ohella. Loppuraportissa on käsitelty mahdollisuutta siirtää asiantuntemus SYKE:stä sisäministeriöön. Tämä lieventäisi riskiä sille, että meriympäristön biologiset näkökohdat eivät tulisi riittävästi huomioonotetuiksi torjunnassa. Siirretty asiantuntemus voi kuitenkin alkaa aikaa myöten ohentua hallintoympäristössä, joka ei kannattele sen säilymistä. Mahdollisena

haittana voi olla myös se, että SYKE:ssä alueeseen liittyvä tutkimustoiminta ei saa käytännön torjuntatyöstä tutkimuksen näkökulmia rikastavaa palautetta.

Tarkastusvirasto on kertomuksessaan Suomenlahden alusöljyvahinkojen hallinnasta ja vastuista (2/2014) tarkastellut laajaa ja suppeaa tehtäväsiirtoa. Tarkastusvirasto katsoi, että mahdollinen laaja tehtävien siirto vaatisi vahvat perustelut ja taloudelliset laskelmat. Tarkastusviraston käsityksen mukaan tämä pitää paikkansa edelleen työryhmän loppuraportin valmistumisen jälkeenkin. Raportissa ei viraston käsityksen mukaan ole tuotu esiin riittävien vakuuttavien perusteita tehtävien laajalle siirrolle. Virasto ei näin arvioidessaan ota kantaa siihen, olisiko laaja siirto kustannustehokkain tapa järjestää torjuntatyö, vaan toteaa ainoastaan kriittisen huomionsa nyt esitetyistä perusteista.

Tarkastusvirasto totesi kertomuksessaan alusöljyvahinkojen hallintajärjestelmän olleen pääosin tehokas. Työryhmän loppuraportissa ei ole tuotu esiin niin painavia perusteita, että niiden nojalla voisi tulla vakuuttuneeksi tarpeesta muuttaa olennaisesti pääosin hyvin toiminutta järjestelmää.

Suppeassa siirrossa keskeistä olisi, että meritoiminnan operatiivinen johtajuus olisi Rajavartiolaitolalla, kun nykytilassa Suomen ympäristökeskus on nimennyt henkilön tehtävään. Tämä on perusteltu muutos selkeän vastuutuksen kannalta.

Nykyäänkin avomeritoiminnan operatiivinen johtaminen on käytännössä usein osoitettu kokeneimmalle torjunta-aluksen päällikölle. Muutoksen myötä tehtävä olisi siis jo lähtökohtaisesti Rajavartiolaitolalla. Suppea siirto olisi käytännössä helppo ja vähäriskinen vaihtoehto selkeyttää johtovastuita. Suppeassakin vaihtoehdossa olisi joustavalla toiminnalla turvattavissa joitakin sellaisia etuja, jotka loppuraportissa katsottiin laajan siirron eduiksi. Loppuraportissa on esimerkiksi todettu, että laajassa vaihtoehdossa olisi mahdollista syventää yhteistyötä suojapaikkapäätösprosessissa. Tämä olisi tarkastusviraston näkemysten mukaan mahdollista tehdä myös suppeassa vaihtoehdossa.

Ylijohtaja

Marko Männikkö

Tuloksellisuustarkastuspäällikkö

Arto Seppovaara